

MILJÖMEDVETENHET I COCHABAMBA

Hårfönen är på hela morgonen

Fyrabarnsfamiljen Mayer Eterovic i den bolivianska storstaden Cochabamba försöker spara el och vatten, men har tre bilar för att det är bekvämt.

Här berättar föräldrarna Maria och Erwin hur de tänker kring miljön och klimatet.

TEXT OCH FOTO: JESSICA NILSSON

Familjen bor i en villa i ett medelklassområde i centrala Cochabamba. Förutom mamma och pappa består familjen av barnen Erika, Erwin, Brenda och André samt hemhjälpn Giovana. Erwin är industriingenjör och arbetar som chef på en keramikfabrik. Maria är hemmafru.

Tänker ni på att spara el och vatten?

Erwin: Ja, fast det är ju mer på grund av ekonomin. Vi försöker att inte ha lamporna tända när vi inte är i ett rum. Det finns ju de som lämnar dem tända på nätterna för att undvika inbrott, men det skulle vi aldrig göra. Teve och dator stänger vi av också när vi inte använder dem.

Maria: Vi försöker lära våra barn att inte slösa och det lär de sig i skolan också. Läraren kan hota och säga: "Du släckte inte på toaletten efter dig, nu får du betala".

Erwin: Det som inte går att spara in på är kvinnornas hårvård. Vi har tre kvinnor i hushållet och den som har rakt hår vill ha lockigt och viceversa. Därför är hårfönen på i omgångar hela morgnarna.

Erwin och Maria tycker att de är bra på att inte använda elektricitet i onödan. De är sju personer i hushållet och elräkningen är på motsvarande 400–450 kronor i månaden. Under några månader hyrde de ut huset till ett par och då ökade elförbrukningen till det dubbla trots att de endast var två personer.

Erwin: Vad gäller vatten så betalar vi inte för hur mycket vi förbrukar, utan vi har ett fast pris (129 kronor i månaden) som är beräknat efter vad ett hushåll i vår storlek kan antas använda.

Maria: Men för den sakens skull låter vi inte vattnet stå på i onödan, vi tar inga onödigt långa duschar och ser till att stänga kranen ordentligt. Men jag vattnar nog gräsmattan mer än vad jag skulle göra om räkningen hade varit beräknad efter hur mycket vi konsumerar.

Var köper ni mat och vad för mat?

Erwin: Vi handlar kött hos slaktaren, grönsaker på marknaden och övrigt på stormarknaden. Men det är för att det är praktiskt så. Vi är inte besatta av att köpa hälsoprodukter eller så.

Återvinns förpackningar som plast, aluminium och glas?

Maria: Nej, det finns en sopcontainer i kvartret. Där kan jag inte slänga en påse med enbart glas utan soppåsen måste blandas med olika typer av sopor. Men på sopcentralen tror jag att de har personal som delar upp soporna. Visserligen kan man sälja använt papper, glas och plast om man samlar ihop tillräckligt mycket men var skulle jag förvara det? Det finns ingen plats i huset.

Erwin: Sådant som kan säljas, plast till exempel, plockas ju dessutom upp av de människor

Hela familjen Mayer Eterovic. Från vänster Erwin, Maria Cristina, André, Erika, Erwin och Brenda.

som går och letar i soporna. På så sätt sker ju automatiskt källsortering.

Vad använder ni för färdmedel?

Erwin: Vi åker aldrig kommunalt, utan har tre bilar. Min fru använder en för att skjutsa de små till sina aktiviteter. De två stora barnen har körkort och delar på en bil. Och jag har en. Det finns kommunaltrafik men av bekvämlighet föredrar vi att åka i egen bil. På så sätt har jag möjlighet att åka hem och äta under lunchen, det skulle jag inte hinna annars. Våra bilar är i bra skick så de släpper inte ut så mycket. I jobbet flyger jag kanske en gång i månaden. Jag har inte tänkt på att flygandet skulle vara skadligt för miljön och jag frågar mig också vad jag har för alternativ. Dessutom finns det värre saker än flyg. Jag har alltid kritiserat dem som bara slänger sopor på gatan till exempel.

Vad använder ni för kläder?

Maria: Vi handlar i klädbutiker. Bebiskläder och sådant gör jag själv. Vi slänger aldrig gamla kläder utan det går vidare till syskonbarn, hembiträdet, trädgårdsmästaren eller någon fattig som vi känner.

Kan ni själva göra något för miljön eller är det upp till företag, regeringen eller kanske inte ens Bolivia, utan i-länderna?

Maria: Jag ser vår familj som en isolerad ö som försöker göra rätt, men det hjälper ju inte eftersom det påverkar oss vad andra gör.

Erwin: Vi är utbildade på det här området och vet inte vilken skada vi gör. Och ännu mindre vet de som har det fattigare ställt – de bara slänger ut sopor på gatan. Jag tror att alla måste ändra på sin livsstil men hur? Vi har inga förutsättningar.

Maria: Företagen har sina regler men de kontrolleras inte så mycket. Jag vet inte om man kan säga att i-länderna skulle ha ansvar. Vi kan inte begära att folk inte ska flyga till exempel, hur skulle man annars transportera sig? På åsna?

Erwin: I i-länderna har ni ju alla bekvämligheter: värme, energi och elektriska tåg och någonstans måste man ju bli lidande för all denna bekvämlighet, men jag har inte tänkt på det.

Tänker ni mer på miljön efter den klimatdebatt som varit?

Erwin: Vårt land är litet med en liten befolkning och vi tänker inte så mycket på miljön och det finns ingen information. De är nog mer upplysta i Mexico City, Lima och Sao Paolo. Där kan de ibland inte se en hand framför sig på grund av luftföroreningarna. Här är vi inte rädda, vi är inte medvetna och vi bryr oss fortfarande inte. Tyvärr. ■